

Kehitysvammaliiton lausunto: YK:n vammaisyleissopimuksen kansallisen toimintaohjelman 2020–2023 seurantaraportin valmistelu

4.5.2023.

VANE/Valtiovarainministeriö.

Kehitysvammaliitto ry edistää kehitysvammaisten ja muiden erityistä tukea oppimisessa, ymmärtämisessä ja kommunikoinnissa tarvitsevien ihmisten yhdenvertaisuutta ja osallisuutta yhteiskunnassa. Näemme, että toimikaudella on otettu edistysaskeleita seuraavissa asioissa:

1. Internetin välityksellä annettava viranomaistieto on saavutettavuuteen liittyvän lainsäädännön ansiosta kehittynyt teknisesti saavutettavaan muotoon, mutta lain ulkopuolelle jää osin kielen saavutettavuus ja kognitiivinen saavutettavuus. *Digitaaliset kansalaispalvelut* on toteutettava selkokielistä tai niistä on tehtävä selkokieline versio, jos palvelu on tarkoitettu jokaisen suomalaisen käyttöön (esimerkiksi terveys- ja pankkipalvelut). Samoin erityisryhmille suunnatut palvelut on toteutettava selkokielistä, jos ne on suunnattu ihmisille, jotka tarvitsevat selkokieltä. Tällaisia palveluita ovat esimerkiksi vanhusryhmille, vammaisille henkilöille ja maahanmuuttajille suunnatut digitaaliset palvelut.
2. Lokakuussa 2023 voimaan astuva Vammaispalvelulaki edistää useiden vammaisopimuksen artikloiden toteutumista, vaikkakin toissijaisena lakina. Lain voimaan saattaminen ja toimeenpanon seuranta on varmistettava.
3. Laajennettu oppivelvollisuus astui voimaan vuonna 2021. Se tukee oppimismahdollisuuksien monimuotoisuutta ja mahdollistaa jokaiselle toisen asteen koulutuksen. Pidennetty oppivelvollisuus ei toteudu kuitenkaan kaikkien kohderyhmäämme kuuluvien henkilöiden kohdalla. Riittävien resurssien varaaminen jatko-opetuspaikkoihin ja lain toimeenpanon seuranta on tässäkin erityisen tärkeää.

Kehitysvammaliitto näkee, että toimikaudella ei ole edistytty seuraavissa asioissa

1. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo eivät edelleenkään toteudu kaikille. Puhevammaiset ihmiset kertovat toistuvista, heihin kohdistuvista loukkauksista. Heidät ohitetaan palveluissa ja sivuutetaan heitä itseä koskeissa henkilökohtaisissa asioissa eikä heille anneta riittävästi aikaa ja apuja ilmaista itseään. Heidä ei myöskään huomioida lainsäädäntövalmistelussa. Huomioimista haittaa se, että puhevammaisuuden kirjon ihmiset ovat näkymättömiä: haitta tai merkittävä rajoite kommunikoinnissa ei näy kansallisissa tilastoissa, heitä ei tunnisteta eikä heidän todellista lukumääräänsä tiedetä. WHO:n kansainvälisiin laskelmiin suhteutettuna puhevammaisia ihmisiä on Suomessa vähintään 120 000. Meillä on useampia viranomaisia, joilla on velvollisuus kerätä tietoa erilaisista vammaisista henkilöistä koskevista asioista (esimerkiksi Tilastokeskus, Kansaneläkelaitos, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos). Nyt on aika tehdä selvitys puhevammaisuuden kirjon kuuluvien henkilöiden lukumäärästä ja asemasta ja tehdä heidät näkyväksi. Selvityksen perusteella voidaan lähteä rakentamaan yhteiskuntaa, joka mahdollistaa myös heille yhdenvertaiset palvelut ja vammaisopimuksen mukaisen aseman Suomessa.
2. Kehitysvammaisten ihmisten oikeus työhön toteutuu Suomessa edelleen huonosti. Suomen noin 30 000 työikäisestä kehitysvammaisesta henkilöstä vain noin 600 henkilöä on

palkkatyössä, vaikka arvioiden mukaan 3000–6000 kehitysvammaista henkilöä olisi halukkaita ja kykeneviä palkalliseen työhön, jos vain oikeanlaista tukea olisi tarjolla. Oikeanlainen tuki tarkoittaa lähes poikkeuksetta ja tutkitusti laatukriteerien mukaista tuetun työllistymisen työhönvalmennusta, jota kuitenkin on Suomessa saatavilla vain muutamissa suurimmissa kaupungeissa tai pienemmissä määrin joillakin hyvinvointialueilla.

Lisäksi näemme, että tarvitaan jatkuvaa seurantaa ja tutkimusta jo hyväksytyjen lakien, tapahtuneiden sekä paraikaa tekeillä olevien hyvinvointialueiden palvelurakennemuutosten ja sosiaaliturvauudistuksen vaikutuksista ja oikeuksien toteutumisesta vammaisten ihmisten elämään, elintason ja toimeentuloon.

Kehitysvammaliitto ry

- Susanna Hintsala, toiminnanjohtaja
- Eija Roisko, Tikoteekin johtaja